

мунальної корпорації. У разі негативної оцінки рівня якості показників процесів вони повинні бути уточнені або зниження темпів їх розвитку має бути обґрунтованим.

Оцінка якості досягнутих результатів діяльності і рівня запланованих показників чи параметрів процесів життєзабезпечення жителів міста комунальними послугами здійснюється шляхом проведення розрахунків співвідношення фактично досягнутого рівня показників якості процесів (P_f) та їх запланованої величини ($P_{пл}$). При цьому критерієм якості виступає співвідношення $P_f/P_{пл} \geq 1$. Якщо хоч один із системи запланованих показників не виконується, якість процесу слід вважати незабезпеченою.

Підставою для твердження, що якість корпоративної діяльності і суб'єктів корпоративного управління нею в житлово-комунальному господарстві відповідає вимогам до них з боку територіальної громади, а саме дійсно виконуються умови ефективного використання комунальної власності і забезпечуються корпоративні права жителів громади та інші умови, є показники оцінки фактичних результатів здійснення функцій безпосереднього корпоративного управління, тобто: приращення корпоративної комунальної власності, поліпшення соціальної інфраструктури, збільшення фонду дивідендів та інші показники.

1. Національний стандарт України ДСТУ-П ІWA 4:2006 “Настанови щодо застосування ISO 9001:2000 в суб'єктах місцевого самоврядування”. – К.: Держспоживстандарт України, 2006. – 45 с.

2. Бобровська О. Методичне забезпечення оцінки результатів діяльності органів муніципального управління // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. Вип.3 (21). – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2005. – С.223-232.

3. Бобровська О. Оцінка якості розробки програм розвитку муніципальних утворень як передумова їх сталого розвитку // Вісн. Нац. академії держ. упр. при Президенті України. Вип.3. – К.: НАДУ, 2005. – С.302-311.

Отримано 28.05.2008

УДК 338

О.А.КАРЛОВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

УПРАВЛІННЯ МІСЬКИМ КОМПЛЕКСОМ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розглядаються основні складові міського комплексу та взаємозв'язки між ними. Виділено ознаки міського комплексу як елемента системи вищого порядку. Визначені складові ефективності управління міським комплексом.

Сталий розвиток будь-якої соціально-економічної системи визначається узгодженою діяльністю підсистем, формуючих її структуру.

Міський комплекс, як показали виконані нами дослідження в попередніх роботах [4-6], будучи складовою частиною господарства регіону, відділяється в ньому, набуваючи ознаки специфічної цілісності, представляючи систему з властивими нею закономірностями розвитку і функціонування. У сучасній науковій літературі відсутнє однозначне поняття складових структури міського комплексу.

Теоретичним і методологічним підґрунтям дослідження стали роботи вітчизняних вчених в області управління міськими комплексами.

Мета дослідження – визначення основних складових міського комплексу та взаємозв'язків між ними. Міський комплекс являє собою складну відкриту соціально-економічну територіальну систему, яка відрізняється особливою природою і гомеостатичними характеристиками. Міському комплексу, як особливому виду складних динамічних систем, властиві певні ознаки, які потрібно чітко визначити.

Як основні ланки суспільного розподілу праці і форми розселення міські комплекси створюють структури, які відповідають економічним і соціальним потребам розвитку продуктивних сил. Вони виконують важливі виробничі функції, серед яких головною є економічна, така, що визначає його участь у процесі відтворення. Вона зводиться до з'єднання передумов для розвитку і розміщення продуктивних сил, забезпечення адекватного середовища для виробництва продукції і послуг в необхідних суспільству об'ємах і пропорціях. Реалізація економічних функцій здійснюється міським комплексом на основі використання в господарських інтересах природного і соціально-економічного потенціалів територій, на яких він розміщений. Міський комплекс це ланка територіального розподілу праці, який здійснюється через постійно існуючий ринок, концентрацію і диверсифікацію виробництва; зосередження людей, зв'язаних між собою сферою виробництва, споживання, територіальним сусідством, побутовими і сімейними чинниками; матеріальні фонди; територія, що має певний статус і характеризується специфічним середовищем. На думку автора, в ознаках міського комплексу являється наявність великої кількості елементів, які виконують різні функції [5]. Окремо виділяється складність структури, динамічність поведінки елементів і системи в цілому, наявність складних взаємозв'язків між параметрами і елементами системи. Окрім того міському комплексу притаманні нерегулярність впливу зовнішнього середовища і наявність стохастичності в поведінці системи: здатність системи в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем зберігати змінні в деяких заданих межах (гомеостаз), забезпечуючи

тим самим рівновагу системи зовнішнім середовищем; наявність підсистем ієрархічного і функціонального характеру, які мають власні цілі функціонування і розвитку.

Міський комплекс як соціально-економічна система має такі підсистеми різного ступеня складності: містоутворюючу і містообслуговуючу, населення і архітектурно-містобудівну. Підсистеми міського комплексу щільно взаємозв'язані і збалансовані. Необхідність пропорційного і гармонійного розвитку структури міського комплексу, подолання диспропорцій в його функціонуванні обумовлені вимогами ринкової економіки, потребами соціального прогресу. Глобальний процес зростання ролі міських комплексів в розвитку суспільства, який визначає спосіб життя населення, його демографічну і соціально-професійну структури, види економічної і побутової діяльності, характер розселення і розміщення продуктивних сил, обумовлено соціально-економічним процесом урбанізації. Характерними ознаками росту міських комплексів є посилення соціально-економічної неординарності території в результаті зосередження господарської діяльності і зростанні соціальної активності в міських поселеннях, для яких характерний висока насиченість соціальної і інженерної інфраструктури, впорядкування території, зміни структури самих міських поселень, які складають міський комплекс. Ці зміни структури виявляються в посиленні у межах міст функціональної і соціальної стратифікації території; переростанні міських комплексів в системи міського розселення; поглинанні міськими комплексами земельних площ і погіршення екологічного стану у межах міських ареалів і поблизу них. У історії цивілізації міські комплекси пройшли довгий шлях еволюції. Основними етапами в їх розвитку були: старовинні міста – середньовічні міста – промислові міста – постіндустріальні міста. Їх розвиток в різні історичні епохи мав свої особливості і характеризувався певними закономірностями. Аналіз еволюції міських комплексів, виконаний О.С.Безлюбченко й О.В.Завальним [3], свідчить, що їх розвиток має певні закономірності, основними з яких є:

- постійне зростання ролі міст в суспільстві;
- концентрація міського населення у великих містах, роль і значення яких безперервно зростає;
- диверсифікація функцій міських поселень, в розвитку економіки міських комплексів всього більшого значення набуває сфера послуг;
- становлення світових міських комплексів зі спеціалізацією на фінансово-управлінських функціях, на ділових послугах;

- перехід від компактного міського комплексу до системи розселення.

В кінці XX та на початку XXI ст. у зв'язку з радикальною трансформацією суспільства і переході до ринкової економіки, відбулися кардинальні зміни в розвитку міських комплексів і зовнішніх їх умовах. Міські комплекси, за визначенням В.М.Бабаєва [1], перетворилися на центри суспільно-політичної і соціальної напруги, де при тій же концентрації населення різко скоротилися бюджетні джерела фінансування соціальної сфери. Диференціюється соціальна структура міських комплексів, втрачає престиж традиційна міська інтелігенція, підвищується роль суб'єктів фінансово-торгового сектора. Принципово оновлюються форми і методи міського управління. Ці обставини вимагають нових підходів до управління функціонально-просторових перетворень міських комплексів в перехідній економіці.

Система управління функціонально-просторовим розвитком міських комплексів, на думку О.А.Карлової і Р.Е.Гуляк, є організовуваною сукупністю правових і економічних дій направлених на умови, пріоритети й обмеження окремих міських підсистем з метою усунення суперечностей та забезпечення на цій основі комплексного, збалансованого розвитку міського комплексу [6].

Системність управління полягає як в одночасній дії на міську структуру декількох взаємопов'язаних регуляторів (правових, економічних, політичних та ін.), так і орієнтації цих дій на внутрішньоструктурні відносини.

Управлінська діяльність в міських комплексах – це об'єднання різних функцій, направлених на вирішення проблеми розвитку міського комплексу. Коло проблем, які вирішуються в процесі управлінської діяльності, зводиться до рішення конкретних цілей розвитку, виявлення їх пріоритетності, черговості і послідовності їх реалізації (рисунок). На цій основі розробляється мета управління і обґрунтовуються певні завдання, які необхідно виконати для її досягнення. Організаційно-економічний механізм управління міським комплексом означає організацію структури керованої системи і організацію процесу її функціонування з домінуванням економічних методів управління. Його компонентами визначимо:

- організаційно-правові правила, нормативи і стандарти, що визначають структуру управління;
- зобов'язання, відповідальність органів управління і їх працівників;
- керівництво управлінською діяльністю;
- розподіл робіт між окремими ланками;

- оснащення управлінської діяльності засобами оргтехніки;
- система економічних методів керівництва.

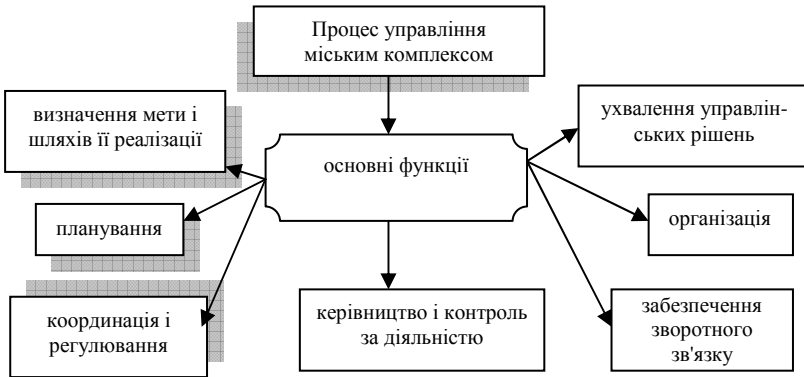


Схема процесу управління міським комплексом

Ефективність системи управління міським комплексом можна представити двояко: як оцінку міри здатності даної програми управлінських дій забезпечити досягнення цілей розвитку міського комплексу і як оцінку міри витрат ресурсів і зусиль, які витрачаються системою міського управління по відношенню до якого-небудь іншого можливого елементу такої системи. Інтегральним показником оцінки ефективності управлінської діяльності міського комплексу може бути індекс людського розвитку, якість життя і стійкість розвитку. Організаційна структура управління повинна забезпечувати: управління міським комплексом як єдиним цілим; управління всіма секторами економіки через відповідні функціональні, галузеві і територіальні органи; ухвалення управлінських рішень; залучення населення до управління міським комплексом через систему органів самоврядування; економічне витрачання бюджету міста. При пошуках оптимальних організаційних структур управління міським комплексом необхідно виходити з наукових принципів побудови структур управління великими системами, забезпечення раціонального підпорядкування і наочної координації. При цьому необхідно враховувати вимоги існуючого законодавства щодо формування і функціонування оргструктур, а також брати до уваги реальні обставини і специфічні вимоги і можливості кожного конкретного об'єкту управління міського комплексу, які достатньо повно викладені в працях В.М.Бабаєва [1, 2].

При вивченні соціально-економічного розвитку міських комплексів необхідно виходити з наступних методологічних принципів дослідження: трактування міського комплексу як динамічного соціально-економічного процесу, який протікає в певному просторовому середовищі; відображення міського комплексу як соціально-економічної системи; зведення цілого до сукупності складових його частин; взаємодія міського комплексу із зовнішнім середовищем і ієрархічність організації; цілісності функціональних компонентів міського комплексу; екологічності; пропорційності і збалансованості.

На основі аналізу методологічних принципів розвитку міських комплексів можна встановити конструктивні особливості системи міського комплексу: цілісність, сприйняття цілого як сукупності його частин; відношення із зовнішнім середовищем і ієрархічність організації; цілісність функціональних елементів; цілеспрямованість – розвиток, еволюція, адаптація. Тому важливими передумовами сталого функціонування міського комплексу, на нашу думку, є узгодженість розвитку найбільш важливих елементів; рівнозначність всіх функціональних елементів оскільки в системі міського комплексу не може бути «вищих» і «нижчих» функцій, а також домінування місць активізації діяльності населення і зв'язків, що виникають між ними.

1.Бабасв В. М. Місто як соціально-управлінська система // Управління сучасним містом: Наук.-практ. журнал. – 2004. – №1-3 (13). – С.154-158.

2.Бабасв В. М. Сталий та безпечний розвиток мегаполіса: економічні, соціальні, екологічні аспекти // Управління сучасним містом: Наук.-практ. журнал. – 2004. – №4-6 (14). – С.234 -241.

3.Безлюбченко О.С., Завальний О.В. Урбаністика. – Харків: ХДАМГ, 2003. – 253 с.

4.Карлова О.А. Стратегічні підходи в плануванні розвитку регіональних центрів // Збірник наук. праць ЧДТУ. Вип.17. Сер.: Економічні науки. – Черкаси, 2007. – С.123-126.

5.Карлова О.А. Формування економічної моделі діяльності міського комплексу // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Вип.235. В 4 т. Т.3. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С.527-533.

6.Карлова О.А., Гуляк Р.Е. Функціонування міста, як складної соціально-економічної системи // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вип.80. Сер. Экономические науки. – К.: Техніка, 2008. – С.3-11.

Отримано 22.05.2008